

VARIANTE DE ÎNZESTRARE NAVALĂ PROPUSE MINISTERULUI AERULUI ȘI MARINEI

(1938-1940)

Înrăutățirea constantă a situației internaționale, începând cu mijlocul anilor `30 a avut o înrâurire și asupra planurilor de dezvoltare a Marinei Regale a României, în sensul accelerării eforturilor pentru finanțare. Poate mai importantă, însă, a fost adaptarea cerințelor la realitățile economice, în sensul susținerii unor variante „de urgență”, mult mai realizabile decât programele anterioare, din deceniul al treilea.

Cel mai îngrijorător scenariu analizat, un conflict cu U.R.S.S. și Bulgaria, pune Divizia de Mare a României în fața acțiunii conjugate a flotelor sovietică și bulgară din Marea Neagră. Inferioritatea numerică, dar și calitativă, impunea măsuri pripite pentru suplimentarea forțelor maritime.

Din aceste considerente, în martie 1938, adică în perioada în care portofoliul Aerului și Marinei era preluat de generalul Paul Teodorescu, Comandamentul Marinei propunea ministerului un proiect de plan naval adecvat nevoilor de apărare navală ale României. În preambul se sublinia o evidență, anume că în ciuda desăvârșirii unității teritoriale după 1919, România depindea libertatea căilor navigabile, mai ales în Marea Neagră, pentru exporturi.² Circa 87% din toate schimburile comerciale se făceau pe calea apelor, cu toate că granițele de uscat aveau o lungime de peste 3.000 km. Cu alte cuvinte, coastele maritime, de doar 450 km, aveau o importanță mult mai mare decât fruntariile de uscat, mai ales că în eventualitatea unui conflict dependența României de aprovizionarea pe calea apelor nu putea cât să crească.

Misiunile alocate Marinei Regale, singurul instrument care putea asigura comunicațiile navale, erau similare celor stabilite prin programele precedente: „menținerea căilor de comunicație proprii, atât între porturile proprii, cât și cu exteriorul; interzicerea traficului inamicului și apărarea coastelor contra eventualelor acțiuni de ofensivă”.³

Programul lua în calcul diferite variante ale situației internaționale, dintre care cel care pune cel mai multe probleme, era un conflict generalizat împotriva U.R.S.S. și Bulgariei, care impunea un program naval maximal. În acest caz, dacă apărarea comunicațiilor proprii, între porturile românești, pe linia Constanța-Sulina era fezabilă, deși necesita suplimentarea forțelor proprii, comunicațiile cu exteriorul, prin Bosfor, reprezenta o misiune aproape

imposibilă. Din bazele de la Varna și Burgas, Bulgaria putea intercepta cu ușurință legăturile cu Bosforul. De aceea, conducerea Marinei aprecia că singura „rezolvare a acestei probleme va cere un aport de forțe din partea unui aliat”, adică o flotă a unei puteri favorabile, din Vest, care să pătrundă în Marea Neagră, dar care ar fi necesitat o bază reală consolidată. Misiunea României devenea, așadar, să creeze o astfel de bază pentru adăpostirea navelor aliante, adică să creeze condițiile adecvate pentru sprijinul oferit de o astfel de forță. Programul propus relua varianta analizată anterior de programele din anii `20 și chiar de la începutul deceniului al patrulea, adică zona lacului Tașaul ca fiind cea mai potrivită pentru construirea bazei navale militare.⁴

Dacă apărarea comunicațiilor proprii necesita elemente de forță navală indirecte (rețea de observație pe coastă, detecție antisubmarin, artilerie de coastă, nave rapide de patrulare și vedete torpiloare), apărarea coastelor împotriva atacurilor navale și de desant implica investiții mult mai substanțiale:

*„Inamicul poate acționa contra coastei noastre prin:
-atacuri aeriene*

- minări făcute prin raiduri de distrugătoare și torpiloare și prin submarine

-bombardamente făcute cu nave de suprafață

-incursiuni pe coastă cu obiectiv limitat

-debarcări.

Apărarea coastei contra operațiunilor de mai sus cere mijloace capabile să acționeze contra inamicului la larg, la coastă, și pe teritoriu, adică cere mijloace aero-navale de larg, mijloace de apărare fixă și mobilă pe coastă și în fine trupe terestre”.⁵

Mijloacele de apărare fixă și mobilă a coastelor, considerate secundare pe lângă forța aero-navală „de larg”, includeau avioane de cercetare (hidroavioane), artilerie de coastă, rețeaua de observare pe coastă, baraje de mine, nave de tonaj redus pentru patrulare, artilerie antiaeriană, vedete antisubmarine și submarine proprii. Pentru Comandamentul Marinei Regale, însă, accentul trebuia să fie pus pe dezvoltarea unei forțe navale, mai ales nave de suprafață, care prezenta mai multe avantaje comparativ cu măsurile pasive de apărare:

„Este evident că cu (sic!) mijloacele de larg vor fi mai dezvoltate cu atât riscul adversarului în operațiuni contra coastei va fi mai mare și probabilitatea acestei operațiuni va fi mai mică.

Făcând efortul asupra mijloacelor aero-navale de larg vom dezvolta mijloacele de coastă și de teritoriu numai la strictul necesar, realizând astfel o bună economie a

forțelor cu următoarele avantaje mai importante:

-Nu mai suntem obligați a imobiliza importante trupe terestre înapoia frontierei maritime, al cărui aspect geografic compartimentat mai cere și o fracționare a acestor forțe și îngreunează jocul rezervelor.-

-Existența unei flote de larg, nu numai că poate împiedica sau cel puțin micșora șansele de atac contra coastei noastre, dar permite și rezolvarea problemelor I și III și într-o oarecare măsură chiar problema II⁶

Lipsa unei forțe de larg, are ca consecință o dezvoltare mai importantă a mijloacelor de apărare fixă și mobilă de coastă și a forțelor terestre cu următoarele desavantaje principale:

-Va trebui să facem efortul asupra mijloacelor cu caracter pasiv care nu vor acționa cu folos decât în cazul când inamicul ar ataca coasta noastră. Dacă această eventualitate nu se produce, ele rămân în inacțiune.-

-Va trebui să renunțăm la toate celelalte probleme, lăsând pe inamic să beneficieze în siguranță și libertate de toate avantajele ce-i oferă căile mării.-

În concluzie ca să realizăm o apărare de coastă după toate principiile strategiei trebuie să posedăm mijloace de larg, de coastă și terestre, al căror dozaj să fie făcut cu efortul asupra mijloacelor de larg.”⁷

Insistența factorilor de conducere pentru o flotă de suprafață semnificativă avea origini mai vechi. Chiar de la terminarea Primului Război Mondial structurile de comandă ale Marinei au priorizat navele de suprafață, în detrimentul celorlalte componente ale forței navale. În cele din urmă, însă, argumentele înaintate și în anii `20, dar și în planul din 1938, s-au dovedit neîntemeiate. Deși România nu și-a creat forța de suprafață reclamată în toate argumentațiile planurilor de înzestrare, Marina Regală a reușit să apere liniile de comunicație către Odessa, Sevastopol și Bosfor tocmai cu acele elemente considerate secundare: nave anti-submarin, aviație navală etc. Mai mult. atacul principal asupra bazei de la Constanța, din 26 iunie 1941, a fost respins prin intermediul apărării de coastă și a barajelor de mine. Următorul pasaj din argumentație, deși ușor hazardat, avea unele elemente care și-au arătat valoarea în conflictul de mai târziu:

„România nu-și poate crea prin mijloace proprii o forță navală care să se poată măsura cu forța rusească, dar își poate crea mijloace care să-i asugre apărarea coastelor și comunicațiilor costiere proprii [...]”⁸

La baza programului naval din 1938 stătea așa-zisa „unitate de larg”, o formațiune de nave de suprafață compusă din nave grele și ușoare, în general crucișătoare și distrugătoare:

„Bazați pe aceste considerațiuni, bazați pe concluzia că țara noastră nu este în măsură încă de a crea din cuirasat „coloana vertebrală” a Unității sale de larg, Comandamentul Marinei Regale ajunge la concluzia că Unitatea de larg a flotei românești trebuie să fie alcătuită astfel:

-un crucișător protejat, a cărui artilerie, protecție și viteză să fie superioare acelorale celui mai modern crucișător rusesc (prin reducerea tuburilor lans-torpilor și micșorarea razei de acțiune, se poate mări artileria și protecția);

-patru contra-torpiloare (distrugătoare, n.n) cu o viteză cu cel puțin 3-4 noduri superioară aceleia a crucișătorului și cu artileria superioară aceleia a contratorpiloarelor rusești.

(S-a ales unitatea de 4, care este cea mai indicată de considerațiunile tactice și de manevră și care permite în același timp ca unui să poată fi eventual, în repaos pentru punerea la punct, reparare de avarii, etc.)”⁹

Încercarea de a comensa inferioritatea numerică prin superioritatea artileristică și de viteză era o decizie logică, astfel că se trece apoi la detalierea caracteristicilor tehnice ale viitoarelor nave de suprafață:

„Crucișătorul

Artilerie

-3 turele duble de 200 mm.

-rază de acțiune 4.000 Mm.

-viteză 32 noduri

-protecția laterală 100-120 mm.

-protecția punții 50-60 mm

-două hidroavioane

-tunuri A.A. 6 de 102 mm L.50

-tunuri A.A. 4 de 37 mm

-mitraliere 4 de 13.2 mm

Contra-torpiloarele

-Artilerie: 4 tunuri de 120 mm L.50

-rază de acțiune 3.000 Mm”

-viteză minimă: 35 noduri

-hidroavioane 1 (dacă e posibil)

-tuburi lanstorpilor 2 triple de 533,4 m/m

-artilerie A.A.:

-tunuri Pom-Pom de 37 m/m 2-4

-mitraliere A.A. de 13.2 m/m 2-4

-mine circa 30.”¹⁰

Unitatea de larg, așa cum numea Comandamentul Marinei Regale formațiunea de nave destinată a contesta libertatea de acțiune a flotei sovietice (și bulgare), reprezenta minimul necesar pentru apărarea coastelor. Pentru celelalte misiuni, mai ofensive, se estima că Marina Regală a României avea nevoie de „cel puțin două asemenea Unități de larg (2 crucișătoare și 8 contra-torpiloare).”¹¹ O altă afirmație ambițioasă era aceea că o astfel de forță ar avea șanse să forțeze flota sovietică a Mării Negre să abandoneze Sevastopolul ca bază navală și să se bazeze la Novorossisk sau în alte porturi din Caucaz.

Pe de altă parte, constituirea primei unități de larg trebuia, în concepția conducerii Marinei, să fie însoțită de alte achiziții, nave secundare și nu numai, care să întregască „dispozitivul de apărare și de siguranță a coastei noastre:

-„6 submarine, de tipul celorla în construcție actualmente;¹²

-8 dragoare și puitoare de mine, de circa 500 tone;”¹³

-6 vedete anti-submarine, de circa 50 tone;

-1 puitor de mine, de circa 700 tone;

-1.000 mine

-aviația necesară (2 escadrile de explorare

(2 escadrile de bombardament

-Artileria de coastă și A.A. din tabelul rezumativ A.

-Comandamentul Marinei

Regale apreciază deasemenea că este imperios necesar ca atunci când se vor construi toate navele de mai sus – adică TRANȘA I-a – să fie gata realizată și baza navală (port, ateliere, magazii, cazărmi, etc.) ce are menirea să le adăpostească și deservească.-

-Pentru același motiv arătat la prima Unitatea de Larg, Comandamentul Marinei Regale consideră absolut necesar ca – odată cu realizarea celei de a doua Unități de Larg (adică: 1 crucișător și 4 contra-torpiloare) să se realizeze – tot ca un minum – și navele și materialele de mai jos:

-6 submarine

-4 dragoare și puitoare de mine de circa 500 tone;

-6 vedete anti-submarine, de circa 50 tone;

-500 mine

-aviația necesară complectării (1 escadrilă de explorare

(1 escadrilă de bombardament.

-Comandamentul Marinei Regale preconizează deasemenea ca intervalul de timp între realizarea primei Unități de larg cu complexul ei (TRANȘA I-a) și între realizarea celei de-a doua Unități de larg cu complexul ei (TRANȘA II-a), să nu fie mai mare de circa 4-5 ani.”¹⁴

În ceea ce privește partea dunăreană a Marinei Regale, investițiile preconizate erau limitate, ceea ce este de înțeles având în vedere solicitările pentru Divizia de Mare. Totuși, existau unele cerințe, pentru completarea tehnicii de luptă:

-„vedete fluviale (șapte, n.n.)

-mine de baraj (200 mine de baraj)

-mine derivante (500 mine derivante)

-1 escadrilă de aviație de informare (recunoaștere)”¹⁵

Tabloul rezumativ al programului din 1938 era următorul, începând cu Tranșa I-a:

	TIPUL DE NAVE	NUMĂRUL UNITĂȚILOR	TONAJUL UNITAR	COSTUL UNITAR	COSTUL TOTAL	
UNITATEA DE LARG	Crucișetor	1	8.250 tone	1650 milioane	1.650 milioane	
	Contra-torpiloare	4	1.350 tone	300 milioane	1800 milioane	
	Submarine	6	550/580 T.	175 "	1050 "	
	Dragoare și puitoare de mine	8	500 T	70 "	560 "	
	Vedete anti-submarine	6	50 T	20 "	120 "	
	Puitoare de mine	1	700 T	75 "	75 "	
	Mine	1000	-----	200.000	200 "	
	Aviație	(2 Esc. explorare (2 Esc. bombardament				
	Artierie de coastă	(1 baterie grea de 240 m/m pt Baza principală (1 baterie grea (152 mm) pt Sulina (8 tunuri Pom-Pom de 37 mm cu muniția lor pt bateriile de coastă existente. (6 tunuri Pom-Pom de 37 mm cu muniția lor pt bateriile prevăzute în program.			85 milioane	85 milioane
					12.250.000	98 "
					12.250.00	73.500.000
	Mitraliere A.A:	(8 mitraliere Hotchkiss de 13.2 mm cu muniția lor pt bateriile de coastă existente. (6 mitraliere Hotchkiss de 13.2 mm cu muniția lor, pentru bateriile prevăzute în program.			1.720.000	13.760.000
				1.720.000	10.320.000	

TABEL REZUMATIV (TRANȘA II-a) B¹⁶

	TIPUL DE NAVE	NUMĂRUL UNITĂȚILOR	TONAJUL UNITAR	COSTUL UNITAR	COSTUL TOTAL
Unitatea de larg	Crucișetor	1	8.250 tone	1.650 milioane	1.650 "
	Contra-torpiloare	4	1.350 "	300 "	1200
Navele cu material special și materiale	Submarine	6	550/580 tone	175 milioane	1.050 m
	Dragoare și puitoare de mine	4	500 tone	70 "	280
	Vedete anti-submarine	6			
	Mine	500	50 "	20 "	120
	Aviație	(1 Esc. Explorare) (1 Esc. bombardament		---	200.000

Planul naval aprobat în primăvara anului 1938 a fost supus unor modificări în iarna aceluși an, care „să corespundă cerințelor de apărare pe apă a granițelor țării și în urma ipotezelor ce s-au luat în considerare referitor la forțele navale ale vecinilor din Marea Neagră, s-a stabilit că nevoile Marinei ar trebui să cuprindă următoarele nave:

La Mare

2 crucișătoare

12 dragoare

12 vedete antisubmarine

2 nave port-mine

12 submarine

1500 mine

Aeronautica de informație...8 escadrile

"..." bombe și torpile...3 escadrile

Artileria de coastă...1 baterie de 240 mm

"..."...1 baterie de 152 mm

Organizarea Bazei Navale Tașaul

La Dunăre

7 vedete fluviale

200 mine de baraj

300 mine derivante".¹⁷

Un an mai târziu, în octombrie 1939, Comitetul Consultativ al Marinei, în contextul pregătirii forțelor navale pentru război, probabil înțelegând că materialele prevăzute în tranșele programului naval vor întârzi, a reclamat construirea imediată a unor nave „de urgență”: 4 vedete blindate fluviale, de tonaj mic; 10 șalupe blindate (tot pentru Dunăre); 6 vedete anti-submarin; 4 dragoare; 3 submarine (de tonaj redus); o baterie de coastă grea; 2 pontoane pentru artilerie și alte echipamente auxiliare. Pe lângă ele, însă, Comandamentul Marinei Regale insista și pentru un crucișător și două distrugătoare, o limitare a solicitării anterioare din programul din 1938, dar la fel de nerealizabilă.¹⁸

La începutul anului 1940 Comitetul Consultativ al Marinei, întrunit la Ministerul Aerului și Marinei a pus în discuție din nou problema achiziționării de nave și nu numai pentru forțele navale. Registrul Istoric al Comandamentului Marinei arată că pe parcursul mai multor ședințe s-a stabilit „o variantă minimală în cadrul planului naval”. Nevoile Marinei, așa cum au reieșit din discuțiile conduse de viceamiralul Petre Bărbuneanu erau:

„A./ Reparațiuni și complectarea materialului existent – 2.419.080.000

B./ Nave și material pentru complectarea unităților

Secției și punerea lor în complectă eficiență în 2 tranșe:

Urgența I în valoare de 2.883.300.000

Urgența II în valoare de 4.120.300.000

Valoarea totală a ipotezei minimale se ridică la suma de lei 9.423.690.000.-

Față de sumele prevăzute prin planul de înzestrare al Marinei din 1939 la Cap. Reparațiuni și complectări imediate rezultă în plus care se justifică prin:

La capitolul A.- nevoile de achiziționarea combustibilului de mobilizare și construcția depozitelor necesare.

Nevoi de achiziționarea de baterii de coastă și mine mai multe.

Capitolul B. necesitatea pentru a satisface cerințelor de a dispune de:

-1 Diviz. Ușoară compusă dintr-un crucișător și 4 Distrugătoare.

-1 escadrilă de 6 submarine.

-2 escadrile de dragaj.

-2 escadrile nave de patrulare.

-Aeronautica maritimă pentru Sulina și Constanța (din fondul de aviație).

Pe lângă aceste unități se adaugă navele auxiliare și de litoral necesare deservirii forțelor Navale. Planul de înzestrare stabilit reprezintă minimum de prevederi pentru ipoteza minimală de prevederi pentru ipoteza minimală și corespunde tranșei I-a a programului naval stabilit în Martie 1938 și prezentat forurilor superioare.

Ținând seama de posibilitățile de realizare în timp, de posibilitățile de încadrare și disponibilitățile financiare s-a împărțit execuția necesarului prevăzut la Cap. B în două părți de urgențe:

Urgența I cuprinde tot ce se poate și trebuie înfăptuit în cursul anului 1940-1941.

În urgența a II-a este indispensabil însă din acest an să se dea comenzile și să se prevadă ratele la plată.-

În concluzie s-au stabilit:

-Reparațiuni și complectări imediate – 2.419.080.000.-

-Dotare cu nave și material pentru complectarea unităților tactice și punerea și complectă eficiență.

Material urgența I-a:

-4 dragoare cu armament și munițiuni.

-4 vedete fluviale armament și munițiuni.

-10 șalupe blindate cu un tun de 20 m/m și munițiuni.

-6 vedete antisubmarine 80-90 tone.

-3 Submarine a 300 tone.

-3 vedete torpiloare. comandate în Anglia.

2.369.500.000

Nave auxiliare – 312.000.000

Material naval urgența II.

4 distrugătoare

1 Crucietor

4 remorchere

6.129.000.000

Infrastructuri - 121.800.00

Deci din valoarea totală a ipotezei minime de lei
9.422.680.000, sunt necesare pe anul 1940/1941:

Urgența I - 5.302.380.000

20% avans urgența II 823.000.000

Total lei....6.127.380.000¹⁹

Este neîndoielnic că în perioada 1938 – 1940 Comandamentul Marinei Regale a României a elaborat un program de înzestrare exhaustiv și a prezentat conducerii politice variante limitate, pentru a crește

șansele implementării sale, dar realitatea a demonstrat că pe lângă construcțiile deja începute (un puior de mine, două submarine și o navă-școală), posibilitățile de sporire a numărului de nave erau aproape inexistente.

BIBLIOGRAFIE

-Arhivele Militare Naționale Române, fond Comandamentul Marinei Militare, dosar 783, 971;

-Arhivele Militare Naționale Române, fond Statul Major al Marinei, dosar 130.

NAVAL PLAN VARIANTS SENT TO THE AIR AND NAVY MINISTRY 1938-1940

Abstract: The paper examines the main naval program of the Romanian Royal Navy, prepared in 1938 and its several variants. It details the ship types and characteristics as well as presenting the strategical consideration that led to these choices.

Keywords: Romanian Navy, U.S.S.R., Black Sea, Second World War, cruiser, destroyer, submarine.

NOTE

[1] Muzeul Național al Marinei Române.

[2] Arhivele Militare Naționale Române (AMNR), fond Comandamentului Marinei Militare, dosar 783, f. 5.

[3] *Ibidem*, f. 6.

[4] *Ibidem*, f. 9.

[5] *Ibidem*, f. 10.

[6] Problema I – *Păstrarea comunicațiilor proprii de-a lungul litoralului*; Problema II – *Păstrarea comunicațiilor cu exteriorul*; Problema III – *Interceptarea comunicațiilor statelor inamice*.

[7] *Ibidem*, f. 11.

[8] *Ibidem*, f. 12.

[9] *Ibidem*, f. 13.

[10] *Ibidem*, f. 14.

[11] *Ibidem*.

[12] „Rechinul” și „Marsuinul”.

[13] *Ibidem*.

[14] *Ibidem*, f. 15.

[15] *Ibidem*, f. 16.

[16] *Ibidem*, ff. 22-23.

[17] A.M.N.R., fond Statul Major al Marinei, dosar 130, f. 28.

[18] *Ibidem*, f. 71.

[19] A.M.N.R., fond Comandamentul Marinei Militare, dosar 971, ff. 43-45.